

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Αριθμ. Πρωτ./ΕΞ.3084/2020

Εν Αθήναις τῇ 13ῃ Μαΐου 2020

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ὑπ' ἀριθμ. 46

Πρός
Ἄπαντα τόν Ἱερόν Κλήρον,
τά Ν.Π.Δ.Δ. καί τά Ν.Π.Ι.Δ.
τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς
Ἐνταῦθα

Λεβαντίνης

Διά τοῦ παρόντος διαβιβάζομεν ὑμῖν συνημμένως ἔγγραφον τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μέ θέμα «Λειτουργία τῶν Ἱερῶν Ναῶν κατά τό χρονικό διάστημα ἀπό 17 Μαΐου - 5 Ἰουνίου 2020 λόγω τῆς πανδημίας τοῦ κορωνοϊοῦ COVID-19», ἵνα λάβητε γνώσιν καί προτρέπομεν διά τήν πιστήν ἐφαρμογήν τῶν ἐν αὐτῷ διαλαμβανομένων.

Ὡσαύτως, παρακαλοῦμεν ὅπως καταστήσητε αὐτό γνωστόν, διά παντός προσφόρου τρόπου, ἤτοι διά σχετικῶν ἀναρτήσεων εἰς τὰς ἰστοσελίδας, τά μέσα κοινωνικῆς δικτυώσεως καί τούς πίνακες ἀνακοινώσεων τῶν περί ὑμᾶς Ἱερῶν Ναῶν καί Παρεκκλησίων κ.ἄ..

Ἐντολή Μακ. Ἀρχιεπισκόπου
Θ. ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΛΟΣ

Αρχιμ. Βαρνάβας Θεοχάρης

Αρχιμ. Βαρνάβας Θεοχάρης

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Δ/νσις : Ιωάννου Γενναδίου 14 – 115 21, Αθήναι
Τηλ. 210-72.72.204, Fax 210-72.72.210, e-mail: contact@ecclesia.gr

---

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΝΑΩΝ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ 17 ΜΑΪΟΥ – 5 ΙΟΥΝΙΟΥ 2020
ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ ΤΟΥ ΚΟΡΩΝΟΪΟΥ COVID-19

Από την Κυριακή 17 Μαΐου 2020 επιτρέπεται και πάλι η παρουσία πιστών στα Ιερά Μυστήρια και τις Ιερές Ακολουθίες των Ιερών Ναών της Εκκλησίας της Ελλάδος, σύμφωνα με τις παρακάτω προϋποθέσεις, οι οποίες θα ισχύσουν έως τις 5 Ιουνίου 2020 και η τήρηση των οποίων κρίθηκε απολύτως απαραίτητη κατά την συνεδρίαση της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου της Τρίτης 12^{ης} Μαΐου 2020, για την αποφυγή του συνωστισμού των πιστών και την εξάπλωση της πανδημίας του κορωνοϊού Covid-19:

1) Κατά την είσοδο στον Ιερό Ναό εφαρμόζεται σύστημα ελεγχόμενης αναμονής των πιστών για την αποφυγή συνωστισμού και είναι απαραίτητη η τήρηση της αποστάσεως του ενός και ημίσεος (1,5) μέτρου μεταξύ όσων αναμένουν και με ελάχιστη απόσταση ενός και ημίσεος (1,5) μέτρου μεταξύ τους, με την επιφύλαξη ότι σε περίπτωση κατά την οποία η επιφάνεια τού Ιερού Ναού (στον οποίο δεν συμπεριλαμβάνονται οι βοηθητικοί χώροι) υπερβαίνει τα πεντακόσια (500) τ.μ., ως μέγιστος αριθμός παρευρισκομένων ορίζεται από τον Νόμο ο αριθμός των πενήντα (50) προσώπων.

2) Προς τον σκοπό της εξυπηρητήσεως των πιστών πρέπει να αναρτηθούν στους ειδικούς Πίνακες Ανακοινώσεων των Ιερών Ναών ή και στις υφιστάμενες ιστοσελίδες τους στο διαδίκτυο: α) το ωράριο τελέσεως των Ιερών Ακολουθιών, β) το ωράριο κατά το οποίο ο Ιερός Ναός παραμένει ανοικτός για την προσέλευση των πιστών και γ) ο συνολικός αριθμός των πιστών, οι οποίοι μπορούν να παρευρίσκονται ταυτόχρονα εντός τού Ιερού Ναού, σύμφωνα με όσα ορίζονται παραπάνω. Οι κωδονοκρουσίες γίνονται κατά τον συνήθη τρόπο.

3) Το εξουσιοδοτημένο πρόσωπο που εφαρμόζει τον έλεγχο αναμονής στις εισόδους των Ιερών Ναών συνιστάται να φέρει τα υπό τού νόμου προβλεπόμενα μέτρα προστασίας (μάσκα, γάντια κ.λπ.). Όπου υπάρχει δυνατότητα, προτείνεται η χρήση διαφορετικών θυρών τού Ιερού Ναού για την είσοδο και έξοδο των πιστών. Στις εξόδους των

Ιερών Ναών πρέπει να τοποθετηθούν υποχρεωτικά ειδικοί κάδοι για την απόρριψη χρησιμοποιηθέντος εξοπλισμού υγιεινής.

4) Τυχόν περισσότεροι από όσους πιστούς επιτρέπεται να εισέλθουν εντός των Ιερών Ναών, να παραμένουν στον προαύλιο χώρο αυτών προσευχόμενοι και τηρώντας την απόσταση του 1,5 μέτρου μεταξύ τους, αφού θα έχουν ανοιχθεί τα εξωτερικά μεγάφωνα κατά τις ώρες και στο επίπεδο εκπομπής ήχου που επιτρέπονται από την κείμενη νομοθεσία.

5) Σε όσους Ιερούς Ναούς υπάρχουν περισσότεροι του ενός Εφημέριοι, συνιστάται η τέλεση περισσότερων Θείων Λειτουργιών κατά την αυτή ημέρα, σύμφωνα με την εκκλησιαστική συνήθεια και πρακτική, τόσο κατά την Κυριακή, όσο και κατά τις μεγάλες Εορτές. Σε αυτή την περίπτωση, δύνανται οι κατά τόπους Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες να επιτρέψουν, κατά την ποιμαντική Αυτών κρίση, την τέλεση της Ακολουθίας του Όρθρου αφ' εσπέρας, μετά την Ακολουθία του Εσπερινού. Η τέλεση Αγρυπνιών γίνεται κατά τα καθιερωμένα.

6) Η Ιερά Σύνοδος προτρέπει τους Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτες να συστήσουν την συχνή τέλεση Θείων Λειτουργιών κατά την διάρκεια των εργασίμων ημερών της εβδομάδος, σε ώρες που θα διευκολύνουν και τους εργαζομένους, για την συμμετοχή των πιστών σε μικρές από πλευράς προσελεύσεως λειτουργικές Συνάξεις.

7) Όσοι πιστοί ανήκουν στις υγειονομικά ευπαθείς ομάδες (ηλικιωμένοι, ασθενείς που πάσχουν από αναπνευστικά προβλήματα ή σακχαρώδη διαβήτη ή καρδιαγγειακά νοσήματα, ανοσοκατεσταλμένοι), πρέπει να αποφύγουν την έξοδο από το σπίτι, χάριν της προστασίας της υγείας τους. Εάν επιθυμούν την κατ' οίκον εξυπηρέτηση των εκκλησιαστικών αναγκών τους, δύνανται οι Ιερείς λαμβάνοντας τα απαραίτητα μέτρα προφυλάξεως, να επιτελούν το αδιάπτωτο ποιμαντικό τους καθήκον.

8) Στις εισόδους των Ιερών Ναών πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα, ώστε να υφίστανται σταθμοί αντισηπτικών/ απολυμαντικών, προκειμένου όσοι πιστοί εισέρχονται σ' αυτούς να τηρούν απαραίτητα την υποχρεωτική για όλους διαδικασία απολυμάνσεως των χεριών.

9) Να παραμείνει η διευθέτηση του χώρου κάθε Ιερού Ναού προς τον σκοπό της παρουσίας πιστών, σύμφωνα με την παραπάνω αναλογία ενός προσώπου ανά δέκα (10) τ.μ. επιφανείας και με ελάχιστη απόσταση ενός και ημίσεως (1,5) μέτρου μεταξύ τους. Όπου υπάρχει τέτοια δυνατότητα, κρίνεται απαραίτητη η παραμονή εντός των Ιερών Ναών μόνο όσων καθισμάτων προβλέπονται,

τοποθετημένων στις ανάλογες μεταξύ τους αποστάσεις και η απόσυρση των υπολοίπων εκτός των Ιερών Ναών.

10) Ο φυσικός εξαερισμός των Ιερών Ναών, ενόσω παραμένουν ανοικτοί, είναι υποχρεωτικός. Σε περίπτωση χρήσης τεχνητού κλιματισμού πρέπει να ληφθεί άμεση μέριμνα για τον καθαρισμό των φίλτρων αυτού, ενώ και κατά την διάρκεια της τυχόν λειτουργίας του, θα πρέπει να εξασφαλίζεται και ο ταυτόχρονος φυσικός εξαερισμός τού ιερού χώρου με ανοικτές τις θύρες και τα παράθυρα αυτού.

11) Είναι απαραίτητη και απολύτως αναγκαία η συχνή και σχολαστική καθαριότητα και τακτική απολύμανση των σημείων και των επιφανειών του Ιερού Ναού στα οποία παρατηρείται συχνή πρόσβαση των πιστών. Η καθαριότητα πρέπει να γίνεται κυρίως με την χρήση αντισηπτικού διαλύματος, ενώ σε εμφανές σημείο τού Ιερού Ναού πρέπει να τοποθετηθεί ο προβλεπόμενος αναγκαίος εξοπλισμός υγιεινής (χαρτομάντηλα, χάρτινες πετσέτες, πλαστική σακούλα κ.λπ.)

12) Κατά την διάρκεια της παραμονής τους στον Ιερό Ναό, οι πιστοί, με προσωπική τους ευθύνη και μέριμνα, συνιστάται να φέρουν προστατευτική μάσκα, την οποία ασφαλώς και θα αφαιρούν προσερχόμενοι στην Θεία Μετάληψη. Εάν κάποιος πιστός, κατά την διάρκεια της παραμονής του στον Ιερό Ναό, παρουσιάσει συμπτώματα ασθένειας, πρέπει να ληφθεί μέριμνα για την άμεση και ασφαλή απομάκρυνσή του ή, εφόσον αυτό δεν είναι δυνατό, για την ασφαλή μετακίνησή του σε ειδικό χώρο προς αποφυγή επαφής με άλλα πρόσωπα. Προς τον σκοπό αυτό πρέπει να ληφθεί η ανάλογη μέριμνα και να προβλεφθεί η ύπαρξη ειδικού χώρου (π.χ. γραφείο, χώρος στο πνευματικό κέντρο κ.λπ.) με επαρκή εξαερισμό, στον οποίο θα υπάρχουν μάσκες, χαρτομάντηλα, πλαστική σακούλα, για την απόρριψη αυτών, και αντισηπτικό χεριών.

13) Κατά την προσέλευση στην Θεία Μετάληψη πρέπει να τηρούνται με ακρίβεια οι αποστάσεις μεταξύ των πιστών. Επίσης, κατά την διανομή του αντιδώρου, του άρτου, των κολύβων κ.λπ. ευλογιών, πέραν της τηρήσεως των αναλόγων αποστάσεων, πρέπει να τηρούνται και οι σχετικές υγειονομικές προφυλάξεις.

14) Επαναβεβαιώνονται οι από 16^{ης} Μαρτίου και 1^{ης} Απριλίου 2020 Αποφάσεις Αυτής, ως προς την λιτή τέλεση των Ιερών Ακολουθιών, σύμφωνα με το ήθος και την παράδοση της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας. Το αυτό ισχύει και για μεγάλες πανηγύρεις της περιόδου αυτής, οι οποίες θα πρέπει να διακρίνονται για την μετά σεμνότητα επιτέλεσή τους υπό μόνου του οικείου Αρχιερέως. Οι

Λιτανείες και οι μεταφορές Ι. Εικόνων και Ι. Λειψάνων προς προσκύνηση αναστέλλονται προσωρινώς και μέχρι 5^{ης} Ιουνίου.

15) Όσον αφορά στην τέλεση Ιερών Μυστηρίων Γάμου και Βαπτίσεως και Εξοδίων Ακολουθιών, ισχύουν όσα παραπάνω προβλέπονται σχετικά με την προσέλευση πιστών, ενώ τα Ιερά Μυστήρια θα τελούνται εντός του Ιερού Ναού, σύμφωνα με προγενέστερη Συνοδική απόφαση και είναι απαραίτητη η επιλογή της λιτότητας και απλότητας, όσον αφορά στους στολισμούς των Ιερών Ναών.

16) Εξακολουθεί να επιτρέπεται η μέσω των ραδιοφωνικών σταθμών αναμετάδοση των Ιερών Ακολουθιών «κατ' οικονομίαν» για τους έχοντες ανάγκη. Ως προς τις τηλεοπτικές αναμεταδόσεις, αυτές επιτρέπονται μόνο μέσω των Εθνικών και Περιφερειακών Τηλεοπτικών Δικτύων και των Σταθμών αμιγούς Εκκλησιαστικού Προγράμματος, αλλά υπό τον αυστηρό όρο της χρήσεως μόνο έως δύο τηλεοπτικών καμερών (εξαιρείται ο Μητροπολιτικός Ιερός Ναός Αθηνών, λόγω της αναμεταδόσεως από την Δημόσια Τηλεόραση). Δεν επιτρέπεται η χρήση τηλεοπτικών καμερών ή και φωτογραφικών στιγμιότυπων εντός του Ιερού Βήματος. Ευνόητο είναι ότι για την αναμετάδοση ή και φωτογράφιση στους Ιερούς Ναούς και στις Ιερές Μονές, εκ μέρους επαγγελματιών ή ιδιωτών, θα πρέπει να έχει εξασφαλιστεί η εκ των προτέρων άδεια της οικείας Ιεράς Μητροπόλεως με ευθύνη των κατά τόπους Εκκλησιαστικών Συμβουλίων και Ηγουμενοσυμβουλίων και να τηρούνται επακριβώς όλες οι περί προσωπικών δεδομένων προβλέψεις του Νόμου, κυρίως ως προς την προβολή των προσώπων των πιστών και ιδίως των μικρών παιδιών, η οποία δεν επιτρέπεται χωρίς την κατά νόμον συναίνεση.

17) Λόγω της εξ αρχής αποφασισθείσης αναστολής λειτουργίας των Κατηχητικών Σχολείων, των Σχολών Γονέων, των Σχολών Βυζαντινής Μουσικής, Αγιογραφίας, των Συνάξεων Νέων και Μελέτης Αγίας Γραφής και των άλλων συναφών δραστηριοτήτων, προτρέπονται οι κατά τόπους Ιερές Μητροπόλεις, να ενθαρρύνουν την διά του διαδικτύου και γενικώς της τεχνολογίας ποιμαντική δραστηριοποίηση των Ιερέων και των κατηχητών και κατηχητριών, ιδίως προς τους ορθοδόξους νέους μας.

18) Τα συσσίτια της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών και των Ιερών Μητροπόλεων θα εξακολουθούν να λειτουργούν υπό την μορφή της διανομής των πακέτων-γευμάτων και όχι της σίτισης εντός των σχετικών δομών. Για την παρασκευή τους είναι απολύτως απαραίτητο να εφαρμόζονται οι κανόνες υγιεινής των τροφίμων αλλά και η τήρηση

της απόστασης των παρασκευαστών των τροφίμων και των ατόμων, που βοηθούν στη διανομή και παράδοση των πακέτων. Τονίζεται η σχολαστική τήρηση των μέτρων ατομικής υγιεινής από όλους σε όλες τις δραστηριότητες (υγιεινή χεριών, ορθή αναπνευστική υγιεινή, υγιεινή χρήση σκευών κλπ). Η πιστή τήρηση των κανόνων υγιεινής είναι απολύτως απαραίτητη και επιβεβλημένη και σε όλες τις Μονάδες Φιλανθρωπικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος.

19) Δεν επιτρέπεται, άχρι καιρού, η παράθεση επιμνημοσύνων δεξιώσεων στα Πνευματικά Κέντρα ή στις Αίθουσες των Ιερών Ναών, προς αποφυγή συνωστισμού, σύμφωνα με όσα ισχύουν και περί μη λειτουργίας καφενείων, εστιατορίων και λοιπών χώρων εστίασεως και συναθροίσεως κοινού.

20) Τα παραπάνω ισχύουν για όλους τους Ενοριακούς, Προσκυνηματικούς, Κοιμητηριακούς, Ιδρυματικούς κ.λπ. Ιερούς Ναούς, τα Μητροπολιτικά και Ενοριακά Παρεκκλήσια, όχι όμως για τα Παρεκκλήσια, τα οποία ευρίσκονται εντός ιδιωτικών κτημάτων, κτιρίων και επιχειρήσεων (π.χ. συγκροτημάτων κατοικιών, κέντρων εκδηλώσεων, ξενοδοχείων κ.λπ), στα οποία δεν επιτρέπεται η προσέλευση πιστών διότι, ως Ιδιωτικοί Ναοί, είναι προορισμένοι για την εξυπηρέτηση των θρησκευτικών αναγκών των ιδιοκτητών και των οικείων αυτών.

21) Όλα τα παραπάνω αφορούν και στις Ιερές Μονές και στα Ησυχαστήρια. Κατά το ως άνω χρονικό διάστημα απαγορεύονται οι οργανωμένες ομαδικές προσκυνηματικές επισκέψεις. Ο αριθμός επισκεπτών που μπορούν να δέχονται ημερησίως (χωρίς διανυκτέρευση) δεν μπορεί να υπερβαίνει την αναλογία ένα άτομο ανά 10 τ.μ. του Καθολικού της Ιεράς Μονής ή του κεντρικού χώρου λατρείας του Μοναστηριού ή του χώρου εγκαταβίωσης, με ανώτατο όριο τα πενήντα (50) άτομα.

Όλες οι παραπάνω αποφάσεις ελήφθησαν από την Διαρκή Ιερά Σύνοδο με συναίσθηση της ποιμαντικής Της ευθύνης έναντι του λαού του Θεού και με σεβασμό προς τις αποφάσεις των αρμοδίων οργάνων της Πολιτείας και των επιστημόνων, ενώ οι κατά τόπους Ιερές Μητροπόλεις και κυρίως τα Εκκλησιαστικά Συμβούλια των Ιερών Ναών και τα Ηγουμενοσυμβούλια των Ιερών Μονών, ως αρμόδια όργανα διοικήσεως αυτών, έχουν την ευθύνη για την τήρησή τους.

ΕΚ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ